МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Затверджую
заступник директора
з навчально-виховної роботи
_____Олена ГАВРИШ
„29" 08 2025 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Дискретна математика

для студентів

Освітньо-професійна програма	Шифр	Спеціальність
Комп'ютерні науки	122 F3	Комп'ютерні науки

Освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр

Обсяг дисципліни в годинах – 120

Розробник – ШАХОВСЬКА Світлана викладач

Програму розглянуто і схвалено
цикловою комісією загальноосвітніх дисциплін

Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

Голова ЦК _____ Наталія ЧИКАЛОВА

Опис навчальної дисципліни

№	Назва	
1	Освітньо-професійна програма	**Комп'ютерні науки**
2	Галузь знань	**12 Інформаційні технології** **F Інформаційні технології**
3	Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
4	Шифр і назва спеціальності	**122Комп'ютерні науки** **F3 122Комп'ютерні науки**
5	Статус навчальної дисципліни	обов'язкова
6	Семестр(семестри)	II (ПЗСО) **IV(БСО)**
7	Загальна кількість годин(кредитів ЄКТС)	**120/4**
8	Аудиторні заняття в тому числі: лекції лабораторні практичні семінарські	**68** **40** **28**
9	Форма семестрового контролю	**залік**
10	Мова викладання	**українська**
11	Самостійна робота студента	**52**

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання дисципліни	*– забезпечити здобувачів освіти знаннями, вміннями і навичками необхідними для застосування апарату дискретної математики під час реалізації алгоритмів розв'язування типових обчислювальних задач;* *– формування базових знань з основ теорії множин та відношень, теорії графів та дерев, алгебри, логіки;* *– дати необхідну математичну підготовку та знання для вивчення інших дисциплін;* *– сприяти розвитку аналітичного мислення.*
Завдання вивчення дисципліни	*– набуття знань з основних розділів дискретної математики, доведення основних теорем, формування початкових умінь;* *– задання множини різними способами, виконання найпростіших операції над множинами, використання діаграм Ейлера-Венна, знаходження булеана множини;* *– задання відображення, розрізняння типів відображень;* *– задання відношення, описування, розрізняння основних властивостей відношень;* *– класифікація графів, визначання графів;* *– виконування операції над графами, знаходження матриці інцидентності та суміжності графа;* *– застосування основних законів логіки висловлювань;* *– застосування основних методів перевірки тотожної істинності формул числення висловлювань.*

КОМПЕТЕНЦІЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Загальні компетентності	ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК1. Здатність використовувати основні поняття, ідеї та методи фундаментальних наук під час розв'язання складних спеціалізованих задач з комп'ютерних наук в галузі інформаційних технологій.
Програмні результати навчання:	
Результати навчання	РН03. Використовувати професійно-профільовані знання і практичні навички методів фундаментальної та прикладної математики під час розв'язання стандартних задач і задач прикладного характеру в галузі комп'ютерних наук.

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Передумова для вивчення дисципліни є набуття теоретичних знань та практичних навичок курсу математики середньої школи

ПОСТРЕКВІЗИТИ

Знання, отримані студентами під час вивчення навчальної дисципліни "Дискретна математика",сприяють кращому засвоєнню професійних дисциплін освітньо-професійної програми спеціальності, зокрема: чисельні методи, математичні методи дослідження операцій, алгоритмізація та програмування

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінювання знань студентів з дисципліни вища математика здійснюється за національною дванадцятибальною шкалою.

Рівні навчальних досягнень учнів		Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
I Початковий	2	1	студент розпізнає математичні об'єкти (приклади, вирази, задачі, геометричні фігури, величини тощо), може виділити їх серед інших, називає окремі суттєві ознаки запропонованих математичних об'єктів; відповідь його фрагментарна; за допомогою вчителя виконує найпростіші математичні завдання
		2	студент вміє пригадати раніше вивчений матеріал в результаті його безпосереднього сприймання;
		3	студент розпізнає та відтворює інформацію в конкретній ситуації; усвідомлює математичні закономірності в результаті виконання значної кількості аналогічних практичних вправ;
II Середній	3	4	студент розуміє основний навчальний матеріал,; не вміє пояснити свої дії (наприклад, прийом обчислення)
		5	студент вміє пояснити теоретичні поняття за допомогою схем та таблиць; вміє порівнювати явища та факти за однією ознакою
		6	студент вміє перевести математичні символи у вербальні; вміє розгорнуто пояснити способи виконання практичних дій ; вміє порівнювати математичні явища та факти за кількома ознаками
III Достатній	4	7	студент застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; виправляє помилки, на які вказує йому вчитель; пояснює та обґрунтовує математичні твердження й способи виконання завдань; робить самостійні висновки на основі індуктивного шляху вивчення нового матеріалу
		8	студент володіє глибиною знань, вміє визначати суттєві ознаки того чи іншого поняття ; усвідомлює математичні поняття, факти та закономірності, які виражені різними засобами (таблицями, схемами , узагальненими записами тощо); вміє швидко й оперативно виправити власні помилки та їх обґрунтувати
		9	студент усвідомлює суттєві і несуттєві зв'язки між знаннями, розуміє способи і принципи отримання знань; вміє застосовувати інформацію в нових умовах без підказки вчителя; вміє згорнуто пояснити основний зміст математичних понять чи способів практичних дій; усвідомлює та вміє визначати елементи, які складають зміст того чи іншого факту чи явища; узагальнює сюжетні і абстрактні задачі
IV Високий	5	10	студент володіє міцними знаннями, вміє оперативно їх відтворювати в різних ситуаціях; уміло користується математичною термінологією; використовує набуті знання і вміння під час розв'язування завдань творчого характеру, пропонує нові шляхи розв'язання математичних задач; правильно висловлює математичні міркування та обґрунтовує їх, згорнуто та компактно висловлює свої знання; володіє варіативністю способів застосування знань; володіє навичками самоконтролю
		11	студент вміє називати різні варіативні ситуації, в яких можна застосовувати те чи інше знання чи вміння; вміє будувати логічні алгоритми виконання математичних завдань; вміє класифікувати конкретні явища за кількома ознаками, робити певні висновки
		12	студент вміє самостійно зконструювати кілька способів розв'язання однієї і тієї ж задачі або розробити нестандартний підхід до розв'язування подібних задач; уміє швидко вибрати потрібний спосіб діяльності із кількох відомих; вміє творчо переробляти інформацію, в результаті чого складати загальний план дій; володіє дедуктивними навичками осмислення навчальним матеріалом

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви змістовних модулів, тем	Всього годин	Аудиторні		Самостійна робота
			лекції	практичні	
1	2	3	4	5	7
	Модуль 1 Елементи канторовської теорії	**34**	**12**	**8**	**14**
1.	*Тема 1 Вступ. Поняття множини. Способи задання множин. Підмножини. Дії над множинами.*	16	6	2	8
2.	*Тема 2 Відношення. Види відношення.*	18	6	6	6
	МОДУЛЬ № 2 Комбінаторика і теорія чисел.Елементи теорії графів	**48**	**16**	**12**	**20**
3.	*Тема 3 Комбінаторика та теорія ймовірності*	14	6	4	4
4.	*Тема 4 Позиційні та непозиційні системи числення. Алгоритм переходу від однієї системи числення до іншої.*	12	2	2	8
5.	*Тема 5 Поняття графа, орієнтовані та неорієнтовані графи, види графів.*	22	8	6	8
	Модуль 3 Математична логіка	**38**	**12**	**8**	**18**
6.	*Тема 6 Математична логіка висловлювань*	**16**	**6**	**2**	**8**
7.	*Тема 7 Диз'юнктивні та кон'юнктивні нормальні форми. Елементи теорії предикатів*	**12**	**4**	**2**	**6**
8.	*Тема 8 Метод математичної індукції. Рекурентні співвідношення*	10	2	4	4
	Всього	**120**	**40**	**28**	**52**

Зміст програми навчальної дисципліни

№ з/п	Номер модуля, теми програми. Тема заняття та його короткий зміст	Кількість годин			Форми та методи проведення занять	Навчально-методична література, унаочнення, методичні рекомендації, інструкційні матеріали, тощо	Самостійне вивчення	Форми контролю
		всього	*аудиторні*	*сам. вивчення*				
Модуль № 1								
Тема 1 Вступ. Поняття множини. Способи задання множин. Підмножини. Дії над множинами.		***16***	***8***	***8***				
1.	Л №1 Основні поняття теорії множин. Способи подання множин. Порожня множина	*4*	*2*	*2*	*Лекція, пояснення*	[1] стор. 7-18	Алгебра множин: основні тотожності та закони. Відповідність, відображення та перетворення множин.	*Поточне опитування*
2.	Л№2 Операції над множинами. Універсум. Множина підмножин	*6*	*2*	*4*	*Лекція, пояснення*	[1] стор. 18-31	Алгебра множин. Методи доведення тотожностей множин	*Поточне опитування*
3.	Операції над множинами. Закони і тотожності алгебри множин.	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[6] стор. 9-16		*Опитування, виконання вправ*
4.	Л№3 Розбиття множин. Декартов добуток множин	*4*	*2*	*2*	*Лекція, пояснення*	[2] стор. 24-27	Розбиття множин. Декартов добуток множин	*Поточне опитування*
Тема 2 Відношення. Види відношення.		***18***	***12***	***6***				
5.	**Л№4** Відношення, Основні властивості відношень	*4*	*2*	*2*	*Лекція, пояснення*	[2] стор. 24-29	Операції над відношеннями. Замикання відношень.	*Поточне опитування*
6.	**Л№5** Семитричні відношення, Відношення композиції.	*2*	*2*		*Лекція, пояснення*	[2] стор. 29-34		*Поточне опитування*

7.	Види відношень. Операції над відношеннями.	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[6] стор. 19-25		*Опитування, виконання вправ*
8.	**Л№6** Функції, Ін'єкція, сур'єкція, бієкція.	*6*	*2*	*4*	*Лекція, пояснення*	[2] стор. 42-44 [6] стор. 25-37	Відношення еквівалентності, толерантності, відношення рівнопотужності.	*Поточне опитування*
9.	Функції, Ін'єкція, сур'єкція, бієкція.	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[6] стор. 25-37		*Опитування, виконання вправ*
10.	**Контрольна робота**	*2*	*2*		*Практичне заняття*	*Moodle*		*Виконання індивідуальних завдань, опитування*
МОДУЛЬ № 2 Комбінаторика і теорія чисел.Елементи теорії графів								
Тема 3 Комбінаторика та теорія ймовірності		***14***	***10***	***4***				
11.	**Л№7** Основні поняття комбінаторного аналізу. Перестановки, розміщення, сполучення.	*4*	*2*	*2*	*Лекція, пояснення*	[1] стор. 124-132	Застосування формули включень та виключень.	*Поточне опитування*
12.	Розвязування комбінаторних задач	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[6] стор. 99-107		*Опитування, виконання вправ*
13.	Л№8 Класичне означення ймовірності	*2*	*2*		*Лекція, пояснення*	[1] стор. 124-132		*Поточне опитування*
14.	Розвязування задач на знаходження ймовірності подій	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[6] стор. 99-107		*Опитування, виконання вправ*
15.	Л№9 Біном Ньютона Поліноміальна формула	*4*	*2*	*2*	*Лекція, пояснення*	[1] стор. 132-146	Формула включень та вилучень	*Поточне опитування*
Тема 4 Позиційні та непозиційні системи числення. Алгоритм переходу від однієї системи числення до іншої.		***12***	***4***	***8***				
16.	Л№10 Поняття про системи числення. Основні означення. Позиційні та непозиційні системи числення.	*10*	*2*	*8*	*Лекція, пояснення*	[1] стор. 158-171 [1] стор. 198-212	Двійкова, вісімкова, шіснадцяткова системи числення. Операції додавання, віднімання та множення в двійковій, вісімковій та шіснадцятковій системі числення.	*Поточне опитування*

17.	Переведення цілих чисел з однієї системи числення в іншу.	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[1] стор. 158-171		*Опитування, виконання вправ*
Тема 5 Поняття графа, орієнтовані та неорієнтовані графи, види графів.		***22***	***14***	***8***				
18.	**Л№11** Поняття графа, неорієнтовані та орієнтовані графи, види графів.	*4*	*2*	*2*	*Лекція, пояснення*	[2] стор. 97-105	Граф, неорієнтовані та орієнтовані графи, види графів.	Опитування, виконання вправ
19.	**Л№12** Представлення графів за допомогою матриці інцидентності, матриці суміжності та за допомогою списку ребер	*4*	*2*	*2*	*Лекція, пояснення*	[2] стор. 97-105	Операції над графами. Матриці, асоційовані з графами. Дерева.	*Поточне опитування*
20.	Операції над графами. Зображення графів.	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[6] стор. 164-168		*Опитування, виконання вправ*
21.	**Л№13** Операції над графами. Матриці, асоційовані з графами. Дерева	*2*	*2*		*Лекція, пояснення*	[3] стор. 105-109		*Поточне опитування*
22.	Задання графа за допомогою матриці інцидентності, матриці суміжності та списку ребер	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[6] стор. 164-168		*Опитування, виконання вправ*
23.	**Л№14** Ізоморфізм графів. Частини графів, суграфи, підграфи	*6*	*2*	*4*	*Лекція, пояснення*	[3] стор. 103-116	Маршрути, ланціги, цикли, дерева	*Поточне опитування*
24.	**Контрольна робота**	*2*	*2*		*Практичне заняття*	Moodle		*Виконання індивідуальних завдань, опитування*
МОДУЛЬ № 3 Математична логіка								
Тема 6 Математична логіка висловлювань		***16***	***8***	***8***				
25.	**Л№15** Логіка висловлювань. Властивості числення висловлювань.	***2***	***2***		*Лекція, пояснення*	[4] стор. 9-15		*Поточне опитування*
26.	Логічні операції над висловленнями. Побудова висловлень у символьній формі .	***4***	***2***	*2*	*Практичне заняття*	[4] стор. 9-15	Таблиця істинності логічних функцій двох аргументів. Спеціальні формули булевої алгебри.	*Опитування, виконання вправ*

27.	**Л№16** Основні поняття логіки предикатів.Квантори	*4*	*2*	*2*	*Лекція, пояснення*	[5] стор. 30-36	Квантори	*Поточне опитування*
28.	**Л№17** Закони логіки, Таблиці істиності. Тавтології.	*6*	*2*	*4*	*Лекція, пояснення*	[4] стор. 36-43 [4] стор. 9-15	Спрощення логічних формул з використанням логічних законів.	*Поточне опитування*
Тема 7 Диз'юнктивні та кон'юнктивні нормальні форми. Елементи теорії предикатів.		*12*	*6*	*6*				
29.	**Л№18** Диз'юнктивна нормальна форма	*5*	*2*	*3*	*Лекція, пояснення*	[1] стор. 75-81	Подання логічних функцій у ДДНФ (запис логічної функції за одиницями).	*Поточне опитування*
30.	**Л№19** Кон'юктивна нормальна форма. Критерії істиності.	*5*	*2*	*3*	*Лекція, пояснення*	[1] стор. 86-93	Подання логічних функцій у ДКНФ (запис логічної функції за нулями)	*Поточне опитування*
31.	Кон'юнктивні нормальні форми. Досконалі кон'юнктивні нормальні форми.	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[1] стор. 86-93		*Опитування, виконання вправ*
Тема 8 Метод математичної індукції. Рекурентні співвідношення		*10*	*6*	*4*				
32.	**Л№20** Метод математичної індукції	*6*	*2*	*4*	*Лекція, пояснення*	[1] стор. 240-250	Рекурентні співвідношення	*Поточне опитування*
33.	Метод математичної індукції	*2*	*2*		*Практичне заняття*	[1] стор. 240-245		*Опитування, виконання вправ*
34.	Підсумковий тест	*2*	*2*		*Практичне заняття*	Moodle		*Виконання індивідуальних завдань, опитування*

Рекомендована література

ОСНОВНА

[1] Дискретна математика: Підручник. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. - 255 с.
[2] Основи дискретної математики: навчальний посібник. — Ужгород: Рік-У, 2020. — 123 с.
[3] Олійник Л.О. «Дискретна математика». Навч.посібник.- 2015.- 256с.,іл.123
[4] Дискретна математика. – К.: Видавнича група BHV, 2007. – 368 с.:

ДОДАТКОВА

[5] Ю.Дрозд Основи математичної . Навчальний посібник.-2003.-100с.

13.ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Плескач В.Л. Основні поняття теорії множин. Алгебра множин. https://ppt-online.org/24626

2. .Основні поняття теорії графів. https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/37

3. .Способи представлення графів. https://disted.edu.vn.ua/courses/learn/250

4. Підграфи. Ізоморфізм графів. Алгебра графів. https://ukrreferat.com/chapters/matematika/pidgrafi-izomorfizm-grafiv-algebra-grafiv-referat.html